

kai készségek elsajátításának szerepe szükségszerűen csökken, hiszen a tervezés és ábrázolás mechanikus műveleteit rajzoló programok végzik, a műalkotások közül pedig nem csak a tanár ízlésének megfelelő, javarészt klasszikus alkotások, hanem a néhány nappal korábban készült, legújabb művek is könnyedén és nagy változatoságban lesznek hozzáférhetőek. Sokan tartanak attól, hogy a géppel segített tervezés, a digitalizált képekkel való munka elorsvasztja a rajzkészséget és értelmetlenné teszi a hagyományos technikák oktatását. Érdekes módon ezek a félelmek minden új képalkotó technika megjelenésekor előtérbe kerülnek. Az oktatás megváltozik majd, de az értékek megmaradnak. Minden biztonnal új értelmet nyer a „klasszikus mű” és a „vizuális tehetség” fogalma, de nem válik azonossá az ügyességgel. Nagy tévedés lenne azt hinni, hogy egy grafikus program virtuóz kezelése a kreativitás jele. A betűformák, színek és felületi hatások változtatása valamely feladat megoldásakor lehet öncélú, értelmetlen játék, ha nem kapcsolódik a kifejezendő gondolathoz, a bemutatandó termék vagy cég lényegéhez, a róla közvetítendő üzenethez. Például, ha egy cég emblémáját kell megtervezni, a grafikus program által felkínált szín- és formakészlet segítségével különösebb vizuális érzék nélkül is pillanatok alatt előállítható mondjuk egy buja trópusi háttérbe

helyezett, az éjszakai bárók hangulatát idéző, gömbölyű betűkkel szedett felirat, a porosz kaszárnyák modorát követő szürke alapon fekete névleírás vagy egy címerrel ékesített, patinás múltra utaló embléma. A probléma ezzel a változatos, igényes megjelenítésű ábrával csak az, hogy a képi kifejezőeszközök között ötletszerűen választva készült. Elképzelhető, hogy a cég arculatához egyik megoldásnak sincs köze.

A tervezői kreativitás ugyanis a gépek korában pontosan ugyanazt jelenti, mint korábban, mikor egy-egy változat felrajzolása hosszú órákat vett igénybe: mélyen megismerni a témát, megérteni a tervezői feladat lényegét és olyan megoldásváltozatokat adni, amelyek ennek leghatásosabb kifejezéséhez közelítenek. A kreatív megoldás tehát továbbra sem a géppel való játéktól, hanem az alkotó gondolkodástól várható. A tanítás a jövőben nem a technikai megoldásokra vagy az információk beszerzésére összpontosul majd, hiszen ezeket készen kínálja a gép. A legfontosabb a gondolkodás, a tervezés folyamata lesz: az ötletek értékelése, jobbítása, a műben megtestesülő gondolat közös kibontása. A számítógéppel segített tanulás a mester-inas viszonyt itt is, mint az oktatás minden területén, a mester és tanítvány párbeszédévé változtatja.

Kárpáti Andrea

Egy formálódó tudományos közösség

Beszélgetések a tanulás és az oktatás vezető európai kutatóival

Erik de Corte
(Löven, Belgium)

– Milyen okok játszottak szerepet az EARLI megalakulásában, és mi volt benne az Ön szerepe?

– A tanulással és tanítással foglalkozó európai kutatók között igen nehézkes volt a kapcsolattartás. Sokszor utaztunk a tengerentúlra az AERA (American Educational

Research Association) tanácskozásaira, és ott találkoztunk. Így adódott 1983-ban az ötlet, hogy egy hasonló szervezetnek kellene összefognia az európai kutatókat. Néhány – elsősorban holland – kollégámmal együtt a kezdeményezők között voltam. Az első tanácskozást 1985-ben én szerveztem a löveni egyetemen. Ez egy meghívásos konferencia volt, melyen a jelen levő százötven kutató elfogadta az ötletet, hogy lét-

rehozzunk egy szervezetet, és engem kértek föl, hogy legyek annak első elnöke. A második tanácskozást Tübingenben rendeztük, ahol két évre újválasztottak, tehát 1985-től 1989-ig voltam az EARLI elnöke. Feltétlenül szeretném kiemelni *Richard Snow*-nak, a Stanfordi Egyetem tanárának szerepét, aki igen aktívan közreműködött az EARLI megalakításában.

– *Hogyan látja a szervezet jövőjét?*

– Ma, tizenkét év után már egyértelműen látszik: az EARLI nagyon jól szervezett, és a mostani tanácskozást hallgatva azt kell mondanom, hogy Európában a leg-erősebb pedagógiai szervezet. Az, hogy vezető tudósok jöttek el a tengerentúlról, jelzi, hogy a konferencia programja is kiváló. Az egyik amerikai kollégám azt mondta, hogy ez a tanácskozás jobb, mint az AERA konferenciái. Több mint ezer tagunk van, tehát nagy szervezetté váltunk. A következő években biztosítanunk kell a folyamatosságot az alapelvek (minőségi munka; találkozási lehetőség az európai kutatók számára, a publikációs stratégia folytatása) megvalósulásának tekintetében. A *Learning and Instruction* nagyon jelentős folyóirattá nőtte ki magát. Most indítottunk egy könyvsorozatot hasonló címmel, amely szerkesztőségének tagja vagyok. Egyetlen gondot látok a szervezet jövőjével kapcsolatban: az irányítás eddigi formái ilyen nagy szervezet esetében már nem eléggé hatékonyak.

– *Minek tulajdonítja a Benelux-államok vezető szerepét az európai kutatók közös-ségében?*

– Hollandia, Belgium és Luxemburg mindig is mint az európai együttműködés modellje szerepelt. A három ország szövetsége volt az első és mindjárt példaértékű a kontinensen. Ezen országok számára nagyon fontos, sőt létkérdés volt az integrálódás. A tudományos kutatásban, ha olyan embereket keresel, akiknek hasonló a kutatási területük, és szeretnél együttműködni velük, akkor szinte bizonyos, hogy egy kis ország lakójaként át kell lépned az országhatárokat.

– *Ön szerint a volt szocialista országok hogyan tudnának tevékenyebben részt venni a szervezet munkájában?*

– A kezdetektől arra törekedtünk, hogy az EARLI ne csupán nyugat-európai, hanem európai szervezet legyen, bár ezt a törekvést nehezítette, hogy akkor még sok országban kommunizmus volt. Magyarország annyiban kivételes, hogy ezek közt a legnyitottabb, legszabadabb országnak számított. Gazdasági okokból azonban csak nagyon kevesen juthattak el a tanácskozásokra, s kevesen tudták megfizetni a tagdíjakat. Ezért találtuk ki azt a megoldást, hogy a kelet-európai tagok a szokásos tagdíj néhány százalékát fizették csak. A helyzet némileg javult a kommunista rendszer összeomlása után, de még mindig vannak anyagi természetű gondok. Ezért kerestem meg például a zürichi székhelyű *Johann Jacobs* Alapítványt, hogy támogassa a kelet-európai fiatalok részvételét az EARLI konferenciákon.

– *A „Research Students' Day”-en Lode-wijks professzor mondta, hogy fennáll annak veszélye, hogy a kisebb európai népek nyelve elsorvad, mivel a tudomány szinte kizárólagos nyelve lesz az angol.*

– A problémát ismerem, sőt az idén konkrétan is találkoztam vele: Egy flamand-holland pedagógiai kutatói találkozón csak nagyon kevés résztvevő volt, mert a többség inkább a nemzetközi találkozókat választotta. Az is tény, hogy a többség szívesebben publikál angol nyelven. De van egy másik tény, amellyel, ha tetszik, ha nem, szembe kell néznünk. Az első tanácskozáson már le kellett szögeznünk, hogy az EARLI egynyelvű társaság, és a konferencia is az. Ha nem így lenne, akkor el kellene fogadni a franciát is, aztán a németet, ezután következne a spanyol és – elvesztél. A hetvenes években történt, hogy az egyik német szervezet munkájában vettem részt. Valamilyik kollégám bejelentette, hogy néhány francia is érdeklődik a szervezet munkája iránt. „Oké, jöjjenek, ha tudnak németül!” – ez volt a reagálás. Európában tehát csak az tűnik lehetségesnek, hogy a nemzetközi munkába angolul kapcsolódunk be, de természetesen mindenki publikáljon a saját hazájában is, az anyanyelvén. Meg kell találni az egyensúlyt.

Hans Lodewijks
(Tilburg, Hollandia)

– *Professzor Úr, kérjük, idézze fel számunkra az EARLI megalapításának okait és körülményeit!*

– Az alapítást legalább két tényező befolyásolta. Először is, volt egy, a szövegmegértés témájával foglalkozó tanácskozás, amit Fribourgban, Svájcban rendeztek. Ezen a konferencián az összes meghívott előadó amerikai volt. Ez egy kicsit elgondolkodtatott bennünket. Másodszor pedig, többször részt vettem az AERA konferenciáin az Amerikai Egyesült Államokban és mindig ott találkoztam az európai kollégákkal. Többünkben felmerült a kérdés: miért kellene az európaiaknak mindig Los Angelesben vagy Chicagóban találkozniuk? Így *P. Robert-Jan Simons*-szal megkerestünk néhány szakembert Európában, és kezdtünk arról gondolkodni, hogyan indíthatnánk útnak egy európai központú szervezetet, amely a tanulás és oktatás területén dolgozó kutatókat tömöríti. Fribourg és Hollandia között a vonaton a társaság nevééről gondoltunk, a Europe, Association, Research, Learning, Instruction szavak, illetve ezek kezdőbetűinek minden lehetséges kombinációját kipróbáltuk. Abban az időben *Richard Snow* Európában volt vendégprofesszor. Ő végiglátogatta a fontosabb európai egyetemeket, és rendelkezésre állt egy lista az összes olyan egyetemről, ahol kutatások folytak a területünkön. Ezt a listát is felhasználtuk, amikor számításba vettük a lehetséges tagokat. Ezek után a szervezetet úgy alakítottuk meg, hogy egy meghívásos tanácskozást szerveztünk Löwenben. Abban az időben csak százötven tagunk volt. Az első, alapító összejövetelen a szervezet felépítését és szabályait határoztuk meg. Fő elhatározásunk az volt, hogy a szervezet egynyelvű legyen, és ennek a nyelvnek az angolnak kell lennie. Problémát jelent ugyan, hogy nem mindenki számára könnyű angolul beszélni, publikálni. Így egyugyanazon európai angol nyelvet használjuk számos akcentussal. Folyóiratunk, a Learning and Instruction szintén egynyelvű.

– *A fiatal kutatók számára szervezett találkozón Ön annak veszélyéről beszélt, hogy a legtöbb holland kutató csak angolul publikál. Miért tartja Ön ezt veszélyesnek?*

– A fiatal holland kutatók semmit sem publikálnak holland folyóiratokban, mert ez nem segíti szakmai előmenetelüket. A következő dilemma áll e mögött: a tudományos munka globális, jelen kell lenniük a nemzetközi porondon, ugyanakkor azonban minden ország profitálni akar saját kutatóinak eredményeiből. Mi a tanszékünkön a következő gyakorlatot folytatjuk: egy kutatónak évente legalább egyszer publikálnia kell nemzetközi folyóiratban, de a további publikációkkal kapcsolatban nem szabunk feltételeket. Én szeretek hollandul publikálni a népszerűbb vagy a tudományosabb folyóiratokban, de a tanítványaim késztetést érzek arra, hogy angol nyelven jelentessék meg a cikkeiket.

– *Mi a véleménye a közép-kelet-európai országok EARLI-beli helyzetéről?*

– Amikor a Dutch National Agency (Holland Nemzeti Ügynökség) vezetője voltam, többször jártam Budapesten, Prágában és Szófiában. Olyan kutatókat kerestünk, akikkel együtt tudnánk dolgozni. Rendelkeztünk megfelelő forrásokkal is, hogy meghívhasuk őket és együtt dolgozhassunk. Személyes tapasztalataim szerint Prágát kivéve talán Magyarországon a legtöbb a tehetséges kutató. De úgy láttam, Magyarországon az Országos Pedagógiai Intézet és az egyetemek egymással versengtek. Nem érttem ezt a bürokráciát, és a működését sem.

– *Ön szerint mi az oka annak, hogy Hollandia vezető szerepet játszik az európai kutatók közösségében?*

– Az utóbbi huszonöt évben egy nagyon jól fejlett pedagógiai kutatási struktúra alakult ki nálunk. Majdnem minden egyetemen kiváló, pedagógiai kutatással foglalkozó tanszékek találhatók, és ezeket nemzeti és akadémiai alapítványaink támogatják. A pedagógiai kutatásokat a kormány és az egész társadalom is értékesnek tartja. Nagyon sok pedagógiai kutatóval rendelkezünk. Például Németországnak ötször-annyi lakosa van, mint Hollandiának, de a pedagógia területén a kutatók száma közel azonos.

– *Hogyan látja az EARLI jövőjét?*

– Az EARLI nagyon sokat változott a megalapítása óta eltelt tizenkét év alatt. Kezdetben szigorúan empirikus társaság voltunk, és kutatási témáink is főleg egy meghatározott körből kerültek ki. A pedagógiai kutatók mellett például már matematikusok és szociológusok is vannak a tagjaink között, vagyis interdiszciplináris szervezetté váltunk. Az egyik kezdeti elképzelésünk az volt, hogy összegyűjtjük az európai kutatókat, hogy tanulhassunk egymástól. Ma már az EARLI egy alapjában Európához kötődő, de már nem kizárólag európai szervezet, ám ezt most már egyáltalán nem bánjuk.

– *Végezetül kérjük, beszéljen arról, milyen kutatási tervek és témák foglalkoztatják!*

– Az EARLI-hez hasonlóan én is nagyon sokat változtam. Kísérleti pszichológusként kezdtem, de mindig a pedagógiai pszichológia határán egyensúlyoztam. Az a kutatási program, amelyben jelenleg részt veszek és amelyet szeretnék továbbfejleszteni, a tanulási koncepciókat vizsgálja. Meglátásom szerint, a tanulók iskolai viselkedésének magyarázatában a legfőbb tényező az, ahogyan ők maguk értelmezik a tanulási környezetüket és a tanulási feladataikat. Nem vagyok teljesen biztos abban, hogy mi a jó és mi a rossz az iskolákban, mert a rossz teljesítményt nyújtó tanulóknak a pszichológus nézőpontjából jó okaik lehetnek arra, hogy úgy tanulnak, ahogy. Így az a véleményem, hogy nagyon fontos megtudnunk, mit gondolnak a tanulók arról, hogy mi a tanulás; mit gondolnak a tanulási stratégiákról; és hogy a tanárok hogyan vélekednek ugyanezekről a dolgokról. Ily módon egy új nézőpontból tárul fel előttünk a tanár-diák viszony.

Heinz Mandl

(München, Németország)

– *Őn hogyan látja saját országának és az európai tudományos közösségnek a kapcsolatát?*

– Németország bizonyos mértékig integrált része az európai kutató közösségnek, de úgy hiszem, még mindig van ten-

nivalónk e téren. Integrációnk annak köszönhető, hogy Németország szerteágazó európai kapcsolatokkal rendelkező ország. Kapcsolatainkat azonban kiterjeszthetnénk még a kelet-európai országok felé is.

– *Milyen szerepet játszik az EARLI az európai kutatási életben? Van-e Ön szerint egységes európai kutatási irány?*

– Mi, akik a tanulással és oktatással kapcsolatos területeken dolgozunk, az EARLI megalakulása előtt, főleg az Amerikai Egyesült Államokban találkoztunk. Erik de Corte-val például Pittsburgh-ben találkoztam többször, illetve az AERA-konferenciákon, az Államok különböző városaiban. Ez volt az egyik oka annak, hogy megalapítottuk az EARLI-t. Így lehetővé vált, hogy ne csak Amerikában, hanem Európában is rendszeresen találkozhassunk egymással. Az EARLI abban is fontos szerepet játszik, hogy összehozza a tanítás és tanulás témakörét vizsgáló európai kutatókat, és elősegíti, hogy jobban megértsük az Európában végbemenő folyamatokat, nemcsak a kutatás területén, hanem az emberek, nemzetek és országok tekintetében is, így hozva létre egyfajta európai közösséget. Úgy hiszem, eddig még nem jött létre egységes európai kutatási irány. A legtöbb európai kutatást erősen befolyásolják az Amerikai Egyesült Államokban folyó pedagógiai kutatások. De vannak olyan irányok is, amelyek inkább európaiak. Azt hiszem, kialakulhatnak olyan európai kutatási irányok, amelyek viszont az Amerikai Egyesült Államok-beli kutatásokra lesznek hatással.

– *Őn szerint az új európai demokráciák hogyan kapcsolódhatnak be ebbe az európai kutató közösségbe?*

– Úgy látom, egyre több kutató érkezik ezekből az országokból a különböző tanácskozásokra. Beilleszkedésük meggyorsításához egyrészt fontos, hogy az EARLI-ben bemutassák kutatásaikat, visszajelzéseket kapjanak és számos kapcsolatot építsenek ki más európai kutatókkal. Az európai kutatási közösséghez való csatlakozást a nyelvi problémák is akadályozhatják. Korábban ezekben az országokban kevésbé volt fontos az angol nyelv használata, de ugyanez elmondható több más európai or-

szágról is. Az angol nyelv nem könnyű. Eből a szempontból sokkal könnyebb az amerikaiak vagy az angolok dolga. Különbőség van az európai hagyományok között a tekintetben is, hogy milyen nyelven publikálunk. Néhány kisebb országban angolul és németül egyaránt publikálnak a kutatók. A német kutatók viszont nemigen publikálnak angolul, mert az Ausztriában és Svájcban élő kollégákkal együtt jelentős nyelv-tudományos közösséget alkotnak, akikkel németül is kommunikálhatnak. Ezt persze nevezhetjük egyfajta hátránynak is, mivel nagyon sok, Németországban folyó kutatás elvész a külvilág számára. Hollandiában például angolul kell publikálni és az új európai demokráciák számára is fontos, hogy a kutatók elkezdjenek angolul publikálni, ha be akarnak jutni az európai közösségbe és a kutatók világméretű közösségébe.

– *Hogyan alakult az Ön kapcsolata az EARLI-vel?*

– Az alapító tagok egyike vagyok, és kezdetben az Executive Committee-ben is helyet foglaltam. Én szerveztem a második EARLI-konferenciát Tübingenben, majd az EARLI elnöke lettem. Azóta is folyamatosan részt veszek az EARLI munkájában. Kutatási eredményeinket rendszeresen megjelentetjük a Learning and Instruction hasábjain. Most egy új könyvsorozat tervén dolgozunk, monográfiákat szeretnénk kiadni, amelyek az EARLI égisze alatt jelennének meg.

– *Mondana néhány szót a kutatóköz-pontjáról?*

– A kutatóköz-pontom a tudás alkalmazásával, transzferével és kezelésével foglalkozik. A fő probléma az, hogy bár sok tudással rendelkezünk, de nem használjuk azt. A tudás és az alkalmazás között szakadék húzódik, ami transzfer problémát is jelent. Az egyik legfontosabb kérdés, amelylyel foglalkozunk, az, hogyan kell megtervezni a tanulási környezetet annak érdekében, hogy elsajátítsuk és használni tudjuk a tudást. A kutatás háttérét egyetemi tapasztalataink adják. Tudniillik a hallgatók hatalmas tudással rendelkeznek, de ha szembe kerülnek egy problémával, egy olyan feladattal, ahol alkalmazniuk kellene a tu-

dásukat, a legtöbbször elbuknak. Tehát most olyan tanulási környezetek tervezésén dolgozunk, amelyekkel megoldhatnánk ezt a kérdést. Sok kutatást végzünk a számíterekkel és egyéb új technológiákkal kapcsolatosan. Olyan tanulási környezeteket fejlesztünk ki, ahol alkalmazható tudást sajátíthatnak el a tanulók, és ahol megvizsgáljuk, tudják-e alkalmazni ezt a tudást más területekre. Az orvostudomány és az üzleti igazgatás területén is vizsgálódunk. Nézőpontunk egy enyhe konstruktivista nézőpontnak felel meg. Ez azt jelenti, hogy megnézzük, hogyan segíthetnénk tanulóinkat a tanulás során. Például kidolgozott példákat adunk nekik, önértelmezést vagy egyfajta kognitív modellálást, speciális kognitív térképeket és technikákat használunk. A lényeg az, hogy könnyebb a valamely komplex szituációban megtanultakat alkalmazni, mint az absztrakt módon megtanultakat, amelyekről a tanulók még azt sem tudják, hogy van-e közülük a gyakorlati feladathoz. A legtöbb munkát hálózatokon keresztül végezzük el. Tehát a kutatásokat e-mailen, virtuális szemináriumokon keresztül folytatjuk más egyetemekkel, és kutatásokat végzünk a desktop konferencia rendszerekkel kapcsolatosan is, ahol a hallgatók láthatják egymást és együtt oldhatnak meg problémákat.

– *Mennyire elégedett a tanácskozással?*

– Szerintem egészen jó a színvonal. Ha megnézzük a programot, nagyon sok érdekes téma található benne, amelyek lefedik az oktatás és tanulás jelenleg középpontban álló kérdéseit. Sok érdekes meghívott előadó szerepel itt, érdekes a szekciók munkája, és nagyon sokféle vita alakul ki. Ugyancsak nagyon sok alkalom kínálkozik a személyes eszmecserekre, mivel sok találkozó és fogadáson léphetünk közvetlen kapcsolatba másokkal.

Mario Carretero

(Madrid, Spanyolország)

– *Az Ön országának pedagógiai kutatói egyre nagyobb számban jelennek meg a különböző európai tudományos fórumokon. Ön szerint minek köszönhető ez?*

– Valóban, Spanyolország ma már integrált tagja az európai kutatók közösségének, bár erre az integrációra csak mostanában került sor. Véleményem szerint az integráció egyik fontos tényezője a nyelvtudás. A spanyol tudósok ugyanis nem túl gyakran használják az angolt vagy más európai nyelvet. Az idegen nyelvek sokáig nem tűntek fontosnak Spanyolországban. Véleményem szerint a spanyol kutatók általában hajlandók együttműködni európai kollégáikkal. Ebben nagy szerepet játszik az, hogy 1986-ban Spanyolország is az Európai Unió tagjainak sorába lépett. Mivel kutatásaink színvonala és minősége megfelel az európai normáknak, azt hiszem, csak a nyelvi problémák jelenthetnek gondot.

– *Milyen szerepet játszik az EARLI az európai kutatásban? Van-e egységes európai kutatási irány?*

– Azt hiszem, az EARLI nagyon fontos szerepet játszik az európai kutatásban, abban az értelemben, hogy közös teret és közös irányokat biztosít a kutatások számára. Tovább javíthatnánk még a szerepén, ha együttműködést létesítenénk a finanszírozó szervezetekkel, vagy ha konkrétabb útmutatást adnánk a kutatások fejlesztésére.

– *Szükségesnek tartja-e, hogy eltérjünk az amerikai kutatás irányaitól?*

– Azt hiszem, ez egy fontos kérdés, többször megtárgyaltunk már az EARLI különböző összejövetelein is. Az európai pedagógiai kutatást sok tekintetben befolyásolja az amerikai, tehát tudatosabban kellene saját kutatási irányunk kialakításán dolgoznunk. De ez nem könnyű feladat, mert amit mi amerikai befolyásnak hívunk, az inkább nemzetközi befolyás. Azt is tekintetbe kell vennünk, hogy az Amerikai Egyesült Államokban a pedagógiai kutatás több éven keresztül hatalmas támogatást kapott. Ha például összehasonlítjuk, hogy hány pedagógiai kutatásokkal foglalkozó folyóirat létezik az Egyesült Államokban és hány Európában, akkor azt látjuk, hogy Európában nincs több, mint öt. Tehát ez nemcsak minőségi kérdés, hanem mennyiségi is. Időbe telik, amíg több befolyásra sikerül szert tennünk.

Nem hiszem, hogy beszélhetünk egységes európai kutatási irányról. Én inkább egyfajta stílusról beszélnék. Ha összehasonlítjuk ezt az EARLI-konferenciát egy hasonló, az Amerikai Egyesült Államokban megrendezett tanácskozással, például az American Educational Research Association (AERA) találkozóival, akkor világosan látjuk a különbségeket. Az EARLI rendezvényein például sokkal több visszajelzést kapnak az előadók, több az elmélet, kevesebb a számszerű adat és több a hosszas diszkusszió. Ezt nevezem én európai kutatási stílusnak.

– *Ön milyen módon vesz részt az EARLI munkájában?*

– Én szerveztem a harmadik EARLI-konferenciát Madridban 1989-ben. Több évig az Executive Committee tagja voltam és kétszer a konferenciák programbizottságában is részt vettem, itt, Athénban és hat évvel ezelőtt, Turkuban. Itt inkább az 1989-es spanyol tanácskozásról és annak tapasztalatairól szeretnék beszélni. 1989-ben valami nagyon vicces történt. A legtöbb spanyol kollégám örültnek tartott, mert szerintük a spanyol emberek nem érdeklődnek olyan tanácskozás iránt, amelyet csak angol nyelven tartanak. Úgy gondolták, a konferencia csak más európaiak számára lesz érdekes, de a spanyolok számára nem. De nem így történt. Végül is 1989-ben megrendeztük a konferenciát Madridban, három évvel azután, hogy beléptünk az Európai Unióba. A tanácskozáson ötszáz fő vett részt, ebből százan spanyolok. Az érdekes az, hogy a száz főből nyolcvan csak poszterrel jelentkeztek, mivel nyelvi gondjaik miatt nem tudtak előadást tartani. De az a lényeg, hogy ott voltak. Ezzel azt szeretném mondani, hogy a nehézségek ellenére is bátorítani kell az embereket, és lehetőséget biztosítani számukra. Remélem, a jövőben a magyar kollégák is vállalkoznak egy EARLI konferencia megrendezésére.

Roger Säljö

(Göteborg, Svédország)

– *A svéd pedagógiai kutatók jelentős nemzetközi elismertségre tettek szert. Hogyan érték el ezt?*

– Úgy hiszem, ennek egyik oka, hogy Svédország már régen beilleszkedett a különböző európai tudományos közösségekbe. Magyarországhoz hasonlóan, Svédország is kis ország kis nyelvvel. Tehát mi korábban is nagy hangsúlyt fektettünk a nyelvtanulásra. A legtöbben németül tanultak, de a háború alatt politikai megfontolásból áttértek az angolra. Ami a kutatást illeti, ez nagyon szerencsésnek bizonyult, mert az angol lett a kutatás nyelve. Az a tény, hogy az emberek idegen nyelveket tanulnak, nagyon jó a svéd gazdaság számára is. A svéd gazdaság szerencsésen integrálódott az európai gazdaságba, és az ötvenes évektől kezdve nagyon közel kerültek egymáshoz. Az északi országok már 1950-ben alakítottak egy európai közösséget fent, északon, útleveél és minden ilyen nélkül. Nem kevés bírálat éri az amerikai dominanciát és magát Amerikát. Főleg a vietnami periódusban volt ez így. Emellett azonban az emberek lassan arra is rájöttek, hogy az oktatás, a tanulás, a kutatás és a tudomány terén csak akkor érvényesülnek, ha hajlandóak megtanulni angolul. Így sok egyetem használja az angolt munkanyelvként, vagy legalábbis néhány kutató tanteremben ez így van, és szerintem ez jó dolog. Fordítva nem tudnánk megoldani a problémát, tehát nem taníthatjuk meg a világ többi részének a svéd nyelvet. Ez egy nehéz nyelv, akárcsak a magyar. A svéd pedagógiai kutatók nemzetközi elismertségének másik oka pedig az, hogy a svéd emberek fontosnak tartják az oktatáskutatást, mert szerintük az oktatás a társadalmi fejlődés egyik fő eszköze.

– Önök publikálnak svédül is?

– Igen, publikálunk svédül. Ez a másik dolog, hogy svédül is szükséges publikálni. Szerintem az, hogy nemzetközi közegben dolgozunk nem vesz el semmit a munkánk nemzeti jelentőségéből. Tehát nemzeti szinten is publikálhatunk, ami azért is fontos, mert az oktatásban sok ember dolgozik valamilyen alkalmazott területen, amely szükségessé teszi, hogy svéd nyelven dolgozzanak. Tehát ez elfogadható és az emberek élnek is vele. Sőt, némi tartózkodás is megfigyelhető az idegen nyelvek-

kel szemben. A bölcsészek, például a bölcsész kutatók Svédországban inkább a svéd nyelvhez ragaszkodnak. Ez részben azért van így, mert a problémáik is nemzeti méretűek és így a nemzeti nyelvhez kötődnek. Szerintem nagyon fontos, hogy az EARLI-ben és más nemzetközi fórumokon is a saját nemzeti problémák is bemutatásra kerüljenek. Így a kutatók tudomást szerezhetnek arról, ha például más országok is ugyanolyan kutatásokkal foglalkoznak és hasonló problémákkal küszködnek. Különösen a pedagógiában, amely így egyre előbb lesz.

– Milyen szerepet játszik az EARLI az európai pedagógiai kutatási közéletben? Van-e egységes európai kutatási irány?

– Azt hiszem az az EARLI érdekessége, hogy nem hoz létre egy egységes kutatási hagyományt. Főleg olyan emberek találkozási helyének számít, akik korábban az amerikai hagyományokhoz kötődtek a lélektan és a pedagógia terén. Az amerikai hagyományok eléggé meghatározóak, mi viszont Európában némileg másképp vélekedünk például arról, hogy miről is szól az oktatás. Mi nem vagyunk olyan pragmatikusak, mint az amerikaiak, viszont szélesebb a látókörünk: Európában az oktatási rendszerek számos változata megtalálható. Természetesen ma már beszélhetünk európai integrációról. Tehát úgy gondolom, hogy az EARLI fontos szerepet játszhat mint olyan találkozóhely, ahol az emberek együttműködhetnek, illetve előkészíthetnek bizonyos projektekre irányuló együttműködést. Az európai tradíció azonban megőrzi az egyes nemzeti hagyományok közti különbségeket, és az emberek beszélgethetnek és vitázhatnak a hagyományok felett. Úgy gondolom, hogy nem egy, Amerikában is meghatározónak számító hagyomány európai eredetű. Például az Amerikában is meghatározó elméletek, *Vigotszkij* és *Piaget* elméletei vagy a Gestalt-pszichológia Európából vagy az Európából kivándorolt pszichológusoktól származik. Azonban valami történik ezekkel a hagyományokkal, mert átformálódnak, átalakulnak a sokkal szűkebb amerikai kutatási koncepcióban. Tehát úgy gondolom, felhasz-

nálhatunk hagyományokat, de sokkal szabadabban kell azokat fejleszteni és megvizsgálni. Az is jót tesz a nemzetközi kutatóknak, hogy egy ellensúlyt jelentünk az amerikai dominanciával szemben. Azt szeretném, ha az EARLI egy nemzetközi szervezet lenne, amelynek bázisa Európában van. Tehát van egyfajta gyökere, mégis nemzetközi jellegű, amelyben nagyon sok ország vesz részt. Az EARLI folyóiratának szerkesztőjeként látom, hogy a világ minden tájáról érkeznek hozzánk kéziratok. Az utóbbi években mintegy negyvenöt országból kaptunk kéziratokat, például Ausztráliából, Izraelből, Szingapúrból, Malajziából, a dél-amerikai országokból stb. Tehát az a meglátásom, hogy az EARLI nagyon fontos szerepet játszik, amin azonban még sokat lehetne javítani.

– *Hogyan látja, az új európai demokráciák hogyan épültek be ebbe a formálódó európai kutatói közösségbe?*

– Nos, ahogy én látom, még mindig tanulgatjuk, hogyan kell együttműködni, és még mindig van néhány gyakorlati probléma, legalábbis néhány ország esetében. Magyarország esetében nem annyira, de más országokban igen. Ennek ellenére egyre szélesebb körben épülnek a kapcsolataink, a szóban forgó régióból is egyre több országgal működünk együtt, mint néhány évvel ezelőtt. Tehát ezeknek az országoknak arra kellene használniuk az EARLI-t, hogy együtt tevékenykedjenek, kutatási projekteket, nyári iskolákat hozzanak létre és megvitassák problémáikat. A közép- és kelet-európai országok problémái nagyon különbözőek. Néhányan nagyon közel állnak az integrációhoz, mások gazdasági problémákkal is küzdenek. Azelőtt semmit nem tudtam ezekről az országokról és semmi kapcsolatom nem volt például a lengyel emberekkel. Magyarország kivételt képez az én esetemben. Ma már nagyon sok kapcsolatom van az EARLI-n keresztül, ami figyelemreméltó változás. Úgy gondolom, nem csak az egyes országoknak, hanem az EARLI-nek is kezdeményezőbbnek kellene lennie, ami mindannyiunk közös érdeke. Itt különösen az új európai demokráciák egyetemien ta-

nuló fiatal nemzedék tagjaira gondolok, akiknek meg kellene adni az alkalmat arra, hogy másokkal is találkozzanak, ismerkedjenek. Nos, ez olyan dolog, ami néhány ember számára lassú folyamatnak tűnhet, de a jelentős változásokhoz idő kell. Például voltam már néhányszor Németországban is, még a fal lebontása előtt, de semmit nem tudtam például a kelet-németországi pszichológia-oktatásról. Nem volt semmiféle információnk róluk, nem léphetünk kapcsolatba velük. Ma már más a helyzet. Vagy itt van Lengyelország, amelyről szintén nem tudtam semmit, s íme, most számos lengyel kutató van itt és számos kapcsolatot építettünk már ki velük. Az is fontos, hogy sok ország rájött arra, hogy a partnerré váláshoz a kultúra, oktatás, termelés terén is integrálódnia kell.

– *Milyen személyes kapcsolat fűzi az EARLI-hez?*

– Már negyedik éve a Learning and Instruction című folyóirat szerkesztője vagyok. Jövőre telik le a megbízatásom. Ugyancsak tagja vagyok az EARLI Executive Committee-jének, ahová automatikusan bekerül a folyóirat szerkesztője. Továbbá részt vettem minden EARLI-konferencián, az elsőt kivéve, amely Lövenben, Belgiumban volt az alapítás évében. A következő tanácskozás Göteborgban lesz. Ami számomra különösen érdekes, mert a régi egyetememről Göteborgba megyek át dolgozni és biztos, hogy részt veszek a következő rendezvény szervezésében.

– *Mondana néhány szót a Learning and Instruction című folyóiratról?*

– Most fog megjelenni a folyóirat hetedik évfolyama. Általában öt beérkező kéziratból egyet jelentetünk meg. A folyóirat nemzetközi jellegű, és ma már benne vagyunk a Social Science Citation Indexben és a Current Contentsben. Nemrégiben értékelt bennünket az Amerikai Egyesült Államok-beli ISI (Institute for Scientific Information). Úgy határoztak, hogy minket is felvesznek az információs rendszerbe, ami nagyon jó a folyóirat számára. Ez azért csak ebben az évben történt meg, mert a folyóiratnak egy bizonyos ideig meg kellett jelennie, hogy értékelné tudják. Ugyanis előfordult már,

hogyan olyan folyóiratot értékelték, amely időközben megszűnt. De mi a legjobb minősítést kaptuk. A folyóirat tartalma és a cikkek összefoglalói (az „abstract”-ok) a Psychinfoba is bekerülnek, így a különböző elektronikus információs rendszerekben a nálunk megjelenő anyagokat is meg lehet keresni. A legfontosabb azonban nyilvánvalóan a Social Science Citation Index. Jövőre növelni kívánjuk a megjelenések számát, évi négyről hatra. Körülbelül 1500 példányunk van forgalomban számonként, ami rendkívül jó, mert ez egy speciális folyóirat és nagyon drága. Az utóbbi időben a példányszámunk növekedni látszik. Megpróbáljuk bátorítani az embereket, hogy küldjék be kézírataikat még akkor is, ha esetleg visszaadjuk egyiket-másikat. Vannak bírálóink („peer reviewers” – társ-értékelők), akik visszaküldik észrevételeiket és hosszú leveleket írnak arról, hogy mit kell tennie a szerzőnek ahhoz, hogy elfogadtassa írását. Ez az EARLI egyik feladata, hogy olyan közösséget hozzon létre, amelynek tagjai képesek kommunikálni egymással. Az az EARLI-ben az egyik legfontosabb, hogy létre tudunk hozni egy platformot, amit jól szolgál a folyóiratunk. A legnagyobb problémánk, hogy miután elfogadtunk egy kéziratot, több mint egy évbe telik, mire megjelenhet és a szerzők ennek természetesen nem örülnek. De e téren is jobb lesz a helyzet, ha évente hatszor jelenünk meg. Nagyszerű szerkesztői tanácsadó bizottságunk van, amelynek *Csapó Benő* is tagja. Az ő feladatuk, hogy elbírálják a beérkező cikkeket. Szerzőink között nagyon sok nő is van, és sok kéziratot nők bírálnak, ami eléggé jellemző az EARLI szervezetre. Ezt nagyon pozitív dolognak tartjuk.

Monique Boekaerts
(Leiden, Hollandia)

– Most, hogy megválasztották az *Executive Committee* elnökének, hogyan képzeli el az EARLI jövőjét?

– Szeretnék kiépíteni egyfajta mobilitási rendszert az egyetemi hallgatók és a már végzett fiatalok bevonásával. Elképzelésem szerint két-három ember érkezne egy-

egy országból mondjuk Hollandiába, ahol a holland oktatási szakemberek számos fórumot, találkozót szerveznének számukra. Érdekes kutatási témákat vitatnának meg, amelyekből dolgozatok is születhetnének, majd a hallgatók egy másik kutatóhoz kerülnének. Az egész úgy működne mint például az ókori görögöknél, mondjuk Püthagorasz korában: az egyik helyen tanulnak, majd átmennének egy másik helyre. Ma-napság nagyon sok fiatalnak nincs lehetősége utazni, s az egyetemeik sem tudják ezt számukra lehetővé tenni. Ezeket a találkozót rendszeresen meg kellene szervezni.

A másik változtatás, amit tervezek, az, hogy átalakítom a tanácskozások előadásait követő megbeszélések rendszerét. Jelenleg az a helyzet, hogy egy-egy előadás után nem áll rendelkezésre elegendő idő ahhoz, hogy megosszuk egymással gondolatainkat. Általában csak néhány nagyon rövid kérdés feltevésére van lehetőség. Nincs mód egymás kutatási eszközeinek megtekintésére, a további kutatási lépések megvitatására. Én azt szeretném megvalósítani, hogy az előadásokat a felkért bíráló összehasonlítsa és szembeállítsa egymással. Ezt jobban hasznosíthatnák az érintettek, több ötletet tudnának meríteni a többi kutató munkájából. Ugyancsak jó lenne, ha egy-egy szekcióülés, előadás és találkozó után a hallgatóság értékelné az elhangzottakat és visszajelzéseket adna arról, hogy a jövőben miről szeretne többet hallani.

– Mi a véleménye a közép-kelet-európai országok EARLI-ben betöltött szerepéről?

– Egy darabig még keresniük kell a saját útjukat, tekintve, hogy a többi országnak már stabil pozícióik vannak. Ez mindig így van, amikor egy kialakult társaságba új ember érkezik. Már nincsen üléshely, így egy kicsit „furakodni” kell. Azonban tekintetbe kell vennünk azt, hogy számukra nehezebb a részvétel, így arra kell törekednünk, hogy könnyebbé tegyük számukra a beilleszkedést. Például a közeljövőben akár Budapesten is találkozhatunk egy EARLI konferencián.

– Minek köszönhető, hogy a holland kutatók ilyen nagy arányban vannak jelen a nemzetközi tudományos életben?

– Én belga nemzetiségű vagyok, s bár nagyon szeretem az országomat, Hollandiában dolgozom. Hollandiában a tudományos kutatások légkörét fantasztikusnak tartom. Ha egy kutatónak van egy jó témája, akkor biztosan lesz megfelelő pénzalap is ahhoz, hogy ezt megvalósítsa. Az tetszik a legjobban, hogy a kutatók között jó az együttműködés. Ugy gondolom, hogy ha a kutatók nem egymás ellen harcolnak, akkor olyan légkör alakul ki közöttük, mint Hollandiában. A kezdetektől érzem, hogy akár tanácskozásokon, akár más fórumokon, rengeteg támogatást kapok a holland kollégáimtól.

– *Milyen szakmai problémák foglalkoztatják mostanában Önt?*

– Jelenleg a szakképzésben dolgozó tanárokkal működöm együtt egy nagy iskolareform-program kapcsán. Ugy gondolom, ez fogja kitölteni időm nagy részét. Hollandiában a szakképző iskolák olyanok, mint egy nagy gyár, több tízezer tanulóval. Az oktatás több különböző létesítményben folyik, egy központi és számos helyi irányítóval. Először csak egy iskolában, két osztállyal kezdtem. Jelenleg több mint 102 ezer tanuló, és 5000 tanár működik közre ebben a projektben. Ez a munka nagyon fontos számomra.

*Csikós Csaba
Józsa Krisztián
Korom Erzsébet
Tarkó Klára*

Az európai kutatók fiatal nemzedéke

Kristiina Kumpulainen (Oulu, Finnország)

– *Kérjük, mondjon néhány szót a kutatási területéről és arról, hogy miért ezt választotta.*

– Jelenleg olyan témán dolgozom, amely a tanulás szociális-interaktív elméletéhez tartozik. Ezen belül a tanulás folyamatait vizsgálom, amelyek – úgy gondolom – jelentős mértékben az emberi interakciók világában történnek. Nemcsak a nyelvi jelekre kell itt gondolni, hanem a számítógép, továbbá a matematikai kifejezések és a művészi alkotások is lehetnek az interakció közegei. Leginkább az érdekel, hogy a különböző közegekben, különböző együttműködési-tanulási formák által hogyan valósul meg a tanulás. Mivel ma még nagyon keveset tudunk ezekről a dolgokról, az elméleti kérdések mellett a módszertaniak is nagyon érdekelnek.

– *Hol végezte tanulmányait? Úgy tudom, egy angliai egyetemen szerzett doktori fokozatot.*

– Igen, egyetemi tanulmányaim miatt mentem Angliába, azután, mivel a számítógépek használata az oktatásban Finnországban még gyermekcipőben járt a nyolcvanas évek végén, kinn maradtam, mert ott már

legalább folytak kutatások ebben a témakörben. Az Exeteri Egyetemet választottam, elkezdtem a kutatásokat, az adatgyűjtést, s ebből született az egyetemi diplomamunkám. A témavezetőm javasolta azután, hogy ott folytassam a munkámat PhD-hallgatóként. Írásbeli pályázat benyújtása mellett szóbeli felvételit kellett tennem (ami Angliában általánosan jellemző), így azután négy évig maradtam még ott. Különböző forrásokból kaptam támogatást: legnagyobb összeget a Finn Akadémiától és a Finn Kulturális Alaptól. Itt is változások történtek azonban; tíz éve még eléggé ritkaságszámba ment, ha egy finn külföldön tanult.

– *Hol dolgozik most?*

– Amikor hazakerültem Angliából, a Finn Akadémia kutatási ösztöndíjasaként kaptam munkát. Az volt a feladatunk, hogy kisgyermekes és iskolai tanulók viselkedését tanulmányozzuk kollaboratív tanulási helyzetekben. Mindkét országból, Angliából és Finnországból is vannak adataink, így lehetőség nyílik az országok közötti összehasonlításra. Egyébiránt szerencsém volt, hogy posztdoktori ösztöndíjat kaphattam. Általánosságban ma már az a